

Türkiye'deki Goethe-Institut Kütüphaneleri : Almanca kitaplardan daha fazlasını bulabilirsiniz

Ulla Wester¹

Çeviren : Nezh Pala

Öz

Bu çalışmanı amacı Türkiye'deki Goethe-Institut kütüphanelerinin / bilgi merkezlerinin görevlerini tanıtmaktadır. Bunların faaliyetleri arasında şunlar vardır : Online katalog üzerinden araştırılabilen Almanya ile ilgili medya kaynakların kullanıma sunulması , bir enformasyon servisi ve internet aracılığıyla uygun bilgilerin aktarılması , Türk ve Alman kütüphaneciler ile kütüphane kuruluşları arasında kütüphanecilikle ilgili mesleki bilgi alışverişinin teşviki, Türk kütüphaneleriyle ve kütüphanecilik eğitimi veren kuruluşlarla işbirliği, edebiyatın ve çeviri eserlerin desteklenmesi. Bunların yanı sıra, Goethe-Institut Avrupalı meslektaşlarıyla da giderek artan oranda işbirliği yapmaktadır.

This article introduces the libraries / information centers of the Goethe-Institut in Turkey. The activities consist of providing collections with books and media related to Germany-searchable via Internet -, offering an information service for Germany-related requests, creating webpages directing to Turkish Internet users, supporting exchange between Turkish and German librarians and library institutions, cooperating with Turkish libraries and institutions of librarians' education and promoting literature and translations. In all the mentioned fields the Goethe-Institut increasingly cooperates with European partner organisations .

Goethe-Institut, Almanya'nın dış ülkelere yönelik kültür politikasının en büyük örgütüdür. Enstitünün görevi Almanca'nın öğrenilmesini dünya çapında desteklemek ve uluslararası kültürel işbirliğini sürdürmektir. Goethe-Institut Almanya'daki kültürel, toplumsal ve siyasi yaşam hakkında verdiği bilgilerle kapsamlı bir Almanya portresi de çizmektedir. Halen dünyanın dört bir yanında 144 Goethe-Institut şubesi bulunmaktadır.

Goethe-Institut'un Türkiye'de Ankara, İstanbul ve İzmir'de temsilcilikleri bulunmaktadır. Goethe-Institut bu üç kentte kapsamlı bir kültür programının yanı sıra, Almanca öğretmenleri için hizmetiçi eğitim etkinlikleri, halka açık kütüphane/bilgi merkezleri gibi hizmetler de sunmaktadır. Bu çalışma, Goethe-Institut'un görevleri bağlamında kütüphanelerin/bilgi merkezlerinin

¹ Ulla Wester , Goethe -Institut İstanbul -Kütüphane Müdürü, E-posta : wester@istanbul.goethe.org

sunduğu hizmetler üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Goethe-Institut'un "Kütüphane ve Enformasyon" bölümleri, Almanya ile ilgili kaynakları kullanıma sunmak ve temin etmek, bulunulan ülkedeki kütüphaneler ve enformasyon kuruluşlarıyla mesleki bilgi alışverişini teşvik etmek, genel olarak kitap ve kitap okumayı, özellikle de Almanca eserlerin diğer dillere çevrilmesini desteklemek ve bu eserlerin çevirisine katkıda bulunmakla görevlidir.

Peki, Türkiye'deki Goethe-Institut kütüphaneleri için bu somut olarak ne anlama gelmektedir?

Goethe-Institut kütüphanelerinin sunduğu görsel-işitsel kaynaklar, kitap, dergi, gazete, CD-ROM, video filmleri (VHS, DVD) ve teyp kasetlerini kapsamaktadır. Mevcut materyalin ağırlık noktasını, çocuk edebiyatı, felsefe, sosyal bilimler, sanat, müzik, film, tiyatro, dans, tarih ve-Almanya'daki güncel gelişmelerle ilgili- politika da dahil olmak üzere, Alman Dili ve Edebiyatı oluşturmaktadır. İki ülke arasındaki konulara, özellikle Türkiye-Almanya ve Türkiye-Avrupa ilişkileriyle ilgili eserlere de yer verilmektedir. Materyalin çoğu Almanca'dır, fakat şu sıralarda - özellikle İstanbul'da - İngilizce eserlerin sayısı da arttırılmaktadır. Bundan başka Almanca eserlerin Türkçe çevirileri de okuyucuya sunulmaktadır. Ankara ve İstanbul'daki Goethe-Institut kütüphanelerinin her biri yaklaşık 17.000 kitap vb. materyale sahiptir, İzmir Goethe-Institut'un sahip olduğu materyal varlığı ise yaklaşık 7.000 civarındadır.

Kütüphaneleri özellikle Alman Dili ve Edebiyatı, Mütercim-Tercümanlık ve Eğitim Bilimleri (Almanca Öğretmenliği) bölümlerinin öğrencileri ile, bu bölümlerdeki Almanca öğretmenleri ve öğretim görevlileri, Goethe-Institut'un Almanca kurslarına katılan kursiyerler ve diğer bölümlerden (örn. uluslararası politika, sanat, mimarlık) öğrencilerin yanı sıra gazeteciler, kültürel alanlarda çalışanlar ve Almanya'dan kesin dönüş yapmış birçok kişi kullanmaktadır.

Türkiye'deki Goethe-Institut kütüphanelerinden gayet iyi faydalanılmaktadır. Bu kütüphanelerin yaklaşık 2.800 kayıtlı üyesi bulunmakta ve yılda 40.000'in üzerinde kaynak ödünç verilmektedir. Türkiye'nin diğer şehirleri ve bölgelerinden sık sık gelen talepler, Almanca ve Almanya ile ilgili kaynak ve bilgiye olan ihtiyacın Ankara, İstanbul ve İzmir gibi merkezlerin dışına da yayılmış olduğunu göstermektedir. Antalya, Diyarbakır, Edirne'de ve Türkiye'nin daha birçok yerinde Almanca kitaplara veya Almanca hakkında bilgiye ilgi duyanlar bulunmaktadır.

Goethe-Institut bu hizmetlerini mevcut üç büyük merkezin dışına da ulaştırma amacıyla birçok strateji uygulamaktadır. Bu stratejiler şunlardır:

1. Daha modern bilgi teknolojilerini kullanma – İnternet hizmetini genişletme

Türkiye'deki Goethe-Institut kütüphaneleri yeni enformasyon teknolojilerinin sunduğu imkan ve avantajları (internet, e-posta vb.) kullanmakta ve bu olanakları kendi web sayfalarında tanıtmaktadırlar. Kütüphanelerin bir online kataloğu, bilgi almak isteyenler ve olumlu-olumsuz eleştiriler için online formlar bulunmaktadır. Kütüphaneler e-posta ile gelen soruları cevaplandırır, kütüphanelerle ilgili e-posta listelerine katılır ve özellikle de Türk kullanıcılara internet üzerinden özel imkanlar sunarlar. Türkiye'deki Almanca dilbilimciler için (www.goethe.de/germanistik) Almanca kitapların Türkçe'ye çevrilmesini desteklemek amacıyla (<http://www.goethe.de/om/ist/ueft.htm>) Almanca'dan Türkçe'ye çevrilmiş kitaplar hakkındaki görüşlerle ilgili çalışmalar yapılmış ve şimdiye kadar çağdaş edebiyat (www.goethe.de/roman), çocuk ve gençlik edebiyatı (www.goethe.de/cocuk) ve felsefe (www.goethe.de/felsefe) alanlarında görüşlere yer veren sayfalar hazırlanmıştır. İster Alman tarihi, ister Türk-Alman ilişkileri, isterse bir Alman sanatçı veya bir galeri adresiyle ilgili olsun, e-posta ile Türkiye'nin her yerinden gelen sorulara da cevap verilmektedir.

Goethe-Institut kendini Almanya ile ilgili soruların aydınlatıldığı merciler olarak görmektedir. Enstitüler kendilerine yöneltilen soruları kendi imkanlarıyla cevaplayamadıkları takdirde, ilgili kuruluş veya uzmana yönlendirmektedirler.

Fakat her ne kadar internet gibi bir imkan olsa bile, yine de internet; kitap okumanın, doğrudan iletişimin, kitap vs. gibi kaynakların el altında olduğu, insanların iletişim yeri ve buluşma noktası olan gerçek kütüphanelerin yerini tam olarak doldurmamaktadır. İşte bu nedenle başka bir strateji daha uygulanması önem kazanmaktadır.

2. Türkiye'deki kütüphanelerin gelişmesine destek olmak amacıyla, daha güçlü bir işbirliği ve yoğun bir mesleki bilgi alışverişinde bulunmak ve böylece ülkedeki kütüphaneleri -salt Almanya ile sınırlı olmayan – materyal ve bilgilerle daha iyi donatmak.

Türkiye'deki birçok bilimsel kütüphane sahip olduğu materyal ve verdiği hizmetle yüksek bir standart yakalamış olmasına rağmen, halk kütüphanelerinde, mekan, donanım ve materyal mevcudu bakımından açıklar bulunmaktadır. Goethe-Institut personel ve uzman desteği vermek suretiyle, özellikle de Türkiye'deki halk kütüphanelerinin modernleştirilmesine ve geliştirilmesine katkıda bulunmayı amaç edinmiştir.

Bunun bir şartı, modern halk kütüphanesi modellerini tanımak ve öğrenmektir. Goethe-Institut bu amaçla kütüphanecileri ve kütüphanecilik bölümü öğrencilerini enstitü kütüphanelerine davet etmekle ve kütüphanelerle ilgili konsept

ve düşüncelerle ilgili bir diyalog oluşturmaya çalışılmaktadır. Modern ve hizmete yönelik kütüphanelerin nasıl olması gerektiği konusunda, geleceğin kütüphanecileri düşüncelerini ortaya koyduğu takdirde, siyasi karar mercilerini kütüphanelerin modernleştirilmesi zorunluluğuna inandırmak mümkün olacak ve sponsorlar bulunabilecektir. Türk kütüphanecilerinin Almanya'ya yapacakları uzmanlık ve öğrenim gezileri de buna katkıda bulunacaktır. Goethe-Institut ayrıca Türkiye'de bu konudaki mesleki konferans ve seminerlerin organizasyonuna da katkıda bulunmaktadır.

Kütüphanecilik alanındaki Avrupa standartları ve inisiyatifleri konusunda Mart 2002'de İstanbul'da gerçekleştirilen uluslararası konferans oldukça etkili olmuştur. Avrupa Birliği'nin kısaca PULMAN (=Public Libraries, Museums and Archives Network / Halk Kütüphaneleri, Müzeler ve Arşivler Ağı) denilen projesindeki temsilcilerin katılımıyla, Türkiye bu projeye ancak ikinci aşamada dahil olabilmış, bunun ardından Türkiye'de yeni bir tartışma ve modernleştirme süreci başlamıştır. Böylece, birçok Türk kütüphaneci Yunanistan'ın Veria kentindeki çalışmalara katılmış, Türkiye'deki kütüphane, arşiv ve müzelerden 100'ü aşkın temsilci bir ulusal çalışma yapmak amacıyla Ankara'da buluşmuş, PULMAN projesinin yönergeleri Türkçe'ye çevrilmiş ve üç kütüphane ağı bağlanarak, internet erişimli bilgisayarlarla donatılmıştır.

Türkiye'de yönetimin merkeziyetçilikten uzaklaştırılmasına ilişkin yasa planıyla, şimdye kadar ağırlıklı olarak merkezden yönetilen halk kütüphaneleri belediyelere bağlanacaktır; bu, pek çok olanağın yanı sıra, bazı riskler de taşımaktadır. Goethe-Institut bu bağlamda kütüphanecilik alanında çalışan bir Türk doçente Almanya'da uzmanlık alanıyla ilgili bir bilgilendirme ziyareti organize etmiştir. Burada amaç, Almanya'daki seçilmiş bazı halk kütüphanelerini –bunların çoğu belediyeler tarafından örgütlenmektedir–tanıtmak ve bunların yerel yapıya entegrasyonu vb. gibi sorunları kütüphane yöneticileri ve yerel politikacılarla görüşmektir. Bu ziyaret çerçevesinde kazanılacak deneyim ve bilgiler, mesleki yayın ve konferans bildirileriyle ilgililere aktarılacaktır.

Halk kütüphaneleri üzerine yoğunlaşmış olması diğer türdeki kütüphanelerin bu programın dışında bırakıldığı anlamına gelmez, aksine Goethe-Institut'un çeşitli ülkelerdeki kütüphanecilerin görüş alışverişinde bulunmasını da teşvik etmektedir, bu konuda aşağıdaki önlemlerin alınmasına aracılık edilmiş ve desteklenmiştir:

Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin Berlin'de yapılan IFLA 2003 yılı konferansına katılmaları,

Kütüphanecilik alanında çalışan bir kadın doçentin bilgi edinmek amacıyla Almanya'daki okul kütüphanelerine gönderilmesi,

Başka bir doçentin Frankfurt'taki "Alman Kütüphanesini" ("Die Deutsche Bibliothek", bu kütüphane, Alman Milli Kütüphanesi'nin üç şubesinden biridir) ziyaret etmesi.

Aynı şekilde, Türk üniversitelerinde kütüphanecilik eğitimi veren üç bölüm ile işbirliğine de büyük önem verilmektedir. Örneğin, Hamburg Meslek Yüksek Okulu'ndan bir kadın profesör, Ankara Üniversitesi kütüphanecilik bölümünün kuruluşunun 50. yıldönümü dolayısıyla Ekim 2004 tarihindeki sempozyuma katılacak, ayrıca Hacettepe Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi'nde konferanslar verecektir.

Bu arada Avrupa bağlamındaki işbirliği girişimleri Goethe-Institut için artık sıradan bir olay haline gelmiştir. Örneğin, İstanbul'daki Avrupa kökenli birçok kültür enstitüsünün (British Council, Instituto Cervantes, Institut Français ve Goethe-Institut) kütüphane birimleri, Amerikan Konsoloslukları'nun enformasyon dairesiyle ve Türk kütüphaneci meslektaşlarıyla birlikte 2002'den beri varlığını sürdüren bir çalışma grubunda çalışmaktadırlar. Bu çalışma grubu, Eylül 2005'te bu yabancı ülkelerin kültür enstitülerinin kendi ülkelerinden konuşmacıları davet edecekleri uluslararası düzeyde bir kütüphanecilik konferansı düzenlemeyi planlamaktadır.

Goethe-Institut açısından bakıldığında, Türkiye'deki halk kütüphanelerinin "yerel yönetimlere devredilmesi" kapsamında kütüphanelerin kültür ve eğitim hizmeti içinde yerel kaynakların ve bilgi merkezleri olma rollerinin güçlendirilmesi ve kütüphanecilerin bilgi toplumu içinde kütüphanelerin önemini anlamaları ve başkalarına aktarmaları önemlidir. Bu nedenle Goethe-Institut 2005 yılında Türk kütüphanecilerin Alman halk kütüphanelerine bir eğitim gezisi yapmalarını planlamaktadır.

3. Edebiyatı ve çeviriyi destekleme

Burada Goethe-Institut kütüphanelerinin diğer bir görevine de kısaca değinmek gerekir. Uluslararası kültür alışverişi, özellikle de diğer ülkeler ile ilgili bilgi alışverişiyle gerçekleşmektedir. Uluslararası kültür alışverişinin yoğunlaştırılmasının bir yolu da, yeterli derecede yabancı dil bilmeyen kişilere edebi eserleri çeviriler aracılığıyla ulaştırmaktır. Goethe-Institut bu bağlamda Almanca'dan Türkçe'ye çevirileri desteklemektedir. Bu destek, çevirilerle ilgili yayınevlerini bilgilendirmek, yayınlara maddi yardımda bulunmak ve yayınların tanıtımı konusunda etkinlikler düzenlemek suretiyle gerçekleşmektedir. Goethe-Institut'un 2002 yılından beri Ankara, İstanbul ve İzmir'deki halk kütüphaneleriyle işbirliği yaparak "Kitaplar Sınırları Aşıyor" başlığı altında düzenlediği çeviri kitaplar sergisi de çalışmalara katkıda bulunmaktadır.

4. Değişim, işbirliği, kütüphane ağıları

Şimdiye kadar söylenenlerden ortaya çıkan şudur: Kütüphanelerin sundukları derme kütüphane kullanıcıları için ne kadar önemliyse (burada kastedilen Goethe-Institut kütüphaneleridir), bütün Türkiye göz önüne alındığında, bu kütüphanelerin ulaşabileceği yerler de o kadar sınırlıdır. Bu nedenle, Goethe-Institut sunduğu hizmetlerin Türkiye kütüphaneleri ağına entegre edilmesi, işbirliği ve mesleki bilgi alışverişi üzerinde ısrarla durmakta ve böylece uzun vadede halkın kütüphane ihtiyacının daha iyi karşılanmasına katkıda bulunmaya, dolaylı olarak Türk kütüphanelerinin kültürel buluşma noktaları, bilgi aktarma, halkı bilgilendirme, eğitim ve “yaşam boyu öğrenme” gibi işlevlerini yerine getirmelerinde desteklemeye çalışmaktadır.

Goethe-Institut’un Ankara, İstanbul ve İzmir’deki kütüphaneleri/bilgi merkezleri, bu konudaki öneri ve eleştirilerinizi beklemektedir, sizlerle bilgi alışverişinde bulunmaya ve Almanya ile ilgili bütün sorularınızı seve seve cevaplandırmaya hazırdır ve buralara yapacağınız ziyaretlerden kıvanç duyacaktır.

Goethe-Institut Ankara, Charlotte Marscholek, Tel. 0312 - 419 52 83,
marscholek@ankara.goethe.org
Goethe-Institut İstanbul, Ulla Wester, Tel. 0212 - 249 20 09,
wester@istanbul.goethe.org
Goethe-Institut İzmir, Özen Sezer, Tel. 0232 - 489 56 87,
bl@izmir.goethe.org